

Використання фальсифікованих пестицидів: скупий платить двічі

Сучасне сільське господарство неможливо уявити без використання засобів захисту рослин. Навіть в органічному землеробстві, яке позиціонує себе як “без пестицидів”, насправді існує перелік ЗЗР, дозволених до використання.

Сучасні засоби захисту рослин мають відповідати одночасно низці критеріїв: препарат має бути ефективним, безпечним для довкілля та здоров'я людей, бути доступним за ціною для сільгоспвиробників, бути сталим за фізико-хімічними параметрами, його зберігання не повинно потребувати надто особливих умов, а застосування — призводити до швидкого розвитку резистентності до нього у цільових організмів (бур'янів, хвороб, шкідників).

У постійному процесі поліпшення наявних препаратів та створення нових діючих речовин беруть участь велика кількість вчених і технологів різних галузей науки: хімії, біології, медицини. Вартість розробки нової діючої речовини, що відповідатиме всім вимогам, сьогодні сягає кількох мільйонів доларів; різноманітні дослідження на безпечність препарату тривають роками. Препарати, ретельно протестовані та офіційно зареєстровані, гарантують сільгоспвиробникам потрібний ефект за правильного їхнього використання і мінімізують ризики для довкілля і здоров'я людей.

Нинішній ринок засобів захисту рослин в Україні оцінюється в \$300–400 млн, а отже, є ласим шматком для шахраїв. За оцінками Європейської Бізнес Асоціації, до 20% ринку пестицидів — це підробки. Тобто мова йде про \$60–80 млн щорічно.

Причин широкого використання фальсифікованих пестицидів може бути кілька, але основна — скрутний фінансовий стан багатьох сільгоспвиробників. Сільське господарство дуже сильно залежить від банківського кредиту-

вання, адже великі кошти потрібні майже одночасно на закупівлю пально-мастильних матеріалів, добрив, насіння, засобів захисту рослин тощо. Але дуже складно вести бізнес, якщо банківська ставка перевищує 20 відсотків.

Звідси впливає бажання сільгоспвиробників економити на всьому. Замість насіння висівається зерно “енної” репродукції, внесення добрив зводиться до мінімуму, багато сільгоспвиробників кидаються на першу-ліпшу пропозицію дешевих пестицидів, мало думаючи про наслідки. А наслідки від використання фальсифікованих пестицидів можуть бути будь-якими — від неприємних до небезпечних — залежно від того, що саме було використано для виготовлення фальсифікату. У всіх випадках результат буде один і той самий — втрата коштів і частини або всього врожаю.

Не виключено, що фальсифікат містить якусь частину справжньої діючої речовини. Але ж, окрім діючої речовини, ефективність препарату визначається ще й ад'ювантами (поверхнево-активними речовинами, які поліпшують процес дії діючої речовини), розчинниками, стабілізаторами тощо. Що було використано в підробленому препараті в якості ад'ювантів — не відомо.

Взагалі доволі дивним фактом при оцінці пестицидів на побутовому рівні виглядає оцінка лише за вмістом діючої речовини. Чомусь мало кого з фахівців аграрного виробництва, споживачів ЗЗР та пересічних громадян цікавить таке питання як чистота діючої речовини, що застосовується у виробництві пестицидів. Чи обізнані вони і чи можуть оцінити ту загрозу, що мають домішки діючої речовини та їх метаболіти, які несуть у собі

загрози інколи куди серйозніші, ніж сама діюча речовина? Напевно настав час поінформувати наших громадян і про цей аспект небезпеки їхньому здоров'ю та довкіллю. Зазвичай фірми-оригінатори при формуляції своїх препаратів використовують діючі речовини якомога вищої чистоти (>95%). А хто може сказати, яка чистота діючих речовин у фальсифікованих пестицидах?

Дедалі частішають випадки, коли “препарат” спрацював, але в ґрунті залишилися рештки діючої речовини або ад'ювантів (а часто ад'ювантами є інші діючі речовини), які призводять до втрати врожаю культур, що будуть висіватися на цих землях наступного року. І потім довго доведеться розбиратися великій кількості фахівців, що ж стало причиною загибелі врожаю.

Використання фальсифікатів створює загрозу довкіллю та здоров'ю людей через їхнє можливе потрапляння в ґрунтові води з подальшим отруєнням питної води.

Напрошується єдиний висновок: гарантією високих урожаїв є використання лише якісних засобів захисту рослин, які реалізуються через офіційну мережу дистрибуції фірм-виробників.

Тут постає ще одна проблема: на сьогодні дозвіл на реалізацію засобів захисту рослин в Україні мають тисячі дистрибуторів, більшість із яких є приватними підприємцями — фізичними особами. Купуючи пестициди в них, ви наражаєтесь на великий ризик отримати саме фальсифікований препарат. Не пожалійте часу і перевірте, чи справді дистрибутор, який пропонує засоби захисту рослин за привабливою ціною, є офіційним представником компанії-виробника. На сторінках “Пропозиції” розміщені контакти фірм-виробників засобів захисту рослин і їхніх офіційних дистрибуторів. **Не покладайтеся лише на зовнішній вигляд тари з пестицидом! На сьогодні рівень підробок пластикової тари, голограм і поліграфічної продукції — дуже високий.**

Редакція “Пропозицій” звернулася з проханням дати свої коментарі до двох найвпливовіших експертів — Юрія Кундієва і Сергія Ретьмана.

Юрій Кундієв:

— Фальсифікація товарів, у тому числі ліків і пестицидів, має місце в усьому світі — Україна в цьому не є унікальною. Відмінність лише у масштабах фальсифікацій. Більше того, фальсифікація пестицидів мала місце навіть за часів Радянської влади. Наведу такий приклад.

КОРОТКА ДОВІДКА

Кундієв Юрій Іллч — член-кореспондент РАМН, академік НАНУ, академік АМНУ, доктор медичних наук, професор.

Двічі лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (1997, 2002), лауреат премії АМН СРСР імені Ф.Ф.Ерісмана (1980), Премії АМН України в галузі профілактичної медицини (2001).

Директор Інституту медицини праці АМН України (до 1992 року — Київський НДІ гігієни праці та профзахворювань) з 1964 р.

Років сорок тому мешканці Москви боролися з блощицями (клопами) і купували на ринках у пляшечках ефективний препарат для боротьби з паразитами під назвою “Хлорофос” (іноді його називали “Малатіон”). Препарат був надзвичайно ефективним і користувався величезним попитом. Виявилось, проте, що насправді це була високотоксична фосфорорганічна речовина тіофос (паратіон). Клопів тіофос знищував, але одночасно завдавав величезної шкоди здоров’ю людей, так що, зрештою, довелося навіть відкривати спеціальне відділення при одній із клінічних лікарень для лікування постраждалих. Це є прикладом того, до чого може призводити використання фальсифікатів.

Мене як лікаря-токсиколога це надзвичайно турбує, оскільки що продається замість препарату, який пройшов усі експертизи, увесь складний процес реєстрації, ми не знаємо. Проблема використання

фальсифікованих препаратів (у тому числі засобів захисту рослин) ускладнюється екологічними чинниками. При одночасному використанні двох різних чинників можна говорити або про сумачію (до дії однієї речовини додається дія іншої), або про потенціювання (синергію) ефекту, і в нашому випадку застосування засобів захисту рослин мова може йти якраз про останнє.

Нашим другим експертом є заступник директора Інституту захисту рослин НААНУ, доктор сільськогосподарських наук Сергій Ретьман.

Сергій Ретьман:

— З одного боку, завданням Інституту захисту рослин є проведення досліджень, розробка новітніх інтегрованих систем захисту рослин і методів їхнього моніторингу на основі препаратів, що пройшли випробування (в тому числі токсикологічні дослідження) в Україні. Крім того, в Інституті захисту рослин розроблений агроекотоксикологічний індекс, який дає змогу розрахувати, яку небезпеку навколишньому середовищу несе та чи інша система захисту, і рекомендувати для застосування тільки ту систему захисту, яка не завдасть шкоди довкіллю.

З іншого боку, до нас звертаються виробничники з проханням з’ясувати, чому використаний ними препарат не дав очікуваного результату. І справді, непоодинокими є випадки, коли, замість фірмового препарату, на поле вносили невідомо що, і наслідки цього було видно неозброєним оком.

Друга проблема — це потрапляння хімічних речовин у ґрунтові води, що може вести (і часто призводить) до отруєння людей у цілих населених пунктах.

ДО УВАГИ ФАЛЬСИФІКАТОРІВ

Виготовлення та збут фальсифікованих засобів захисту рослин підпадає під дію Кримінального кодексу України, а саме статті 229 “Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару”:

① Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару або інше умисне порушення права на ці об’єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі, — караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення.

② Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, — караються штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від двох до п’яти років з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення.

③ Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища, або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, — караються штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого та з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення.

Примітка. Матеріальна шкода вважається завданою в значному розмірі, якщо її розмір у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі — якщо її розмір у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а завданою в особливо великому розмірі — якщо її розмір у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Шановні сільгоспвиробники, робіть висновки — купуйте і використовуйте справжнє!